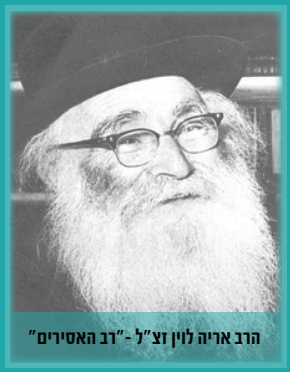
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת במדבר

כ"ט אייר תש"פ

גליון מספר 172

דרך חיים

"איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל". כל ענייני קדושה ועבודת ה' דורשים סדר. הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל בספרו "משנת רבי אהרן" (עמוד קצג) מסיק זאת מההוראות המפורטות בענייני החניה והמסע שניתנו לבני ישראל. אריכות לשונה של התורה בענין הדגלים והקביעה מי הם השבטים השייכים לכל דגל ודגל, אופן חנייתם ונסיעתם, פרטי ההלכות בעבודת המשכן ובנשיאת כליו בעת המסעות במדבר - מלמדים על נחיצותו ומעלתו הגדולה של הסדר.

הגמרא בערכין (יא:) אומרת שלוי שעבודתו במקדש כמשורר ששיער- הלך לעבוד בפתיחת וסגירת שערי המקדש חייב מיתה. דין זה מעיד על גודל החשיבות של ערך הסדר. מצינו את ציווי התורה "אל תכריתו את שבט משפחת הקהתי מתוך הלוים" (במדבר ד יח), אומר המדרש (במדבר רבה פרשה ה) ואם כן למה היה מזהיר עליהם אל תכריתו את שבט וגו' אלא מפני שהיו יודעין שכל מי שטוען בארון שכרו מרובה והיו מניחין את השלחן והמנורה והמזבחות וכולן רצין לארון ליטול שכר ומתוך כך היה זה מריב ואומר אני טוען כאן וזה מריב ואומר אני טוען כאן ומתוך כך היו נוהגין בקלות ראש והיתה השכינה פוגעת בהם אמר האלהים למשה עשה להם תקנה כדי שלא יתכלו מן העולם אל תכריתו וגו' אלא יסדרו אותם על עבודתם ועל משאם שלא יריבו זה עם זה". הארון שהוא תכלית הקדושה והברכה, כמו שניכר אצל עובד אדום הגיתי שביתו התברך שלא כדרך הטבע לרגלי נוכחות הארון, היה מכלה בבכירים שבישראל, שבט לוי שנבחר לעבודת הקודש. כל זה בא רק בגלל חסרון סדר, והוא זה שהביא אותם לידי מריבה ומיתה. עוד ניתן לראות מכאן שגישה אל הקודש בחסרון סדר הוא הדבר שמביא את היפך הקדושה- קלות ראש.

על הפסוק: "ויחן שם ישראל נגד ההר" (שמות יט) אומרים חז"ל במכילתא (הובא ברש"י שם): "כאיש אחד בלב אחד"- עד כאן היו נוסעים במחלוקת וחונים במחלוקת אבל כאן השוו לב אחד. כשהיו כולם באחדות היו ראויים לקבל את התורה. הסברם של דברים: על התורה נאמר: "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" (משלי ג) והביאור הוא דשלום היינו שלימות - כל דבר מקבל מה שנצרך לו ואינו יוצא מן הסדר ומן הגדר שנקבע לו. מחלוקת, לעומת זאת, היא יציאה מן הסדר - אחד נכנס לתחום חברו או רוצה להיכנס וחברו אינו מניח לו. ומאחר שהתורה נתיבותיה שלום, היא מחייבת שלימות אמיתית, ואי אפשר לתתה לישראל כאשר הם במחלוקת. אם הם אינם מקיימים הסדר המחויב מצד השכל ומצד הדרך ארץ, לא כל שכן שלא יקיימו הסדרים - המקיפים הכל - של התורה. נמצא איפוא, שבזכות מעלת הסדר נמצאו ישראל ראויים לקבלת התורה.

הבריאה המסודרת כולה בסדר נפלא עד מאד, מהווה עדות לסדר העובר כחוט השני בכל התורה,

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

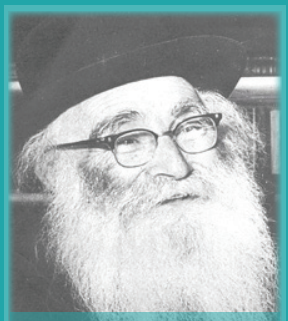

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

שכן אמרו חז"ל "אסתכל באורייתא וברא עלמא" (בראשית רבה א), התורה היא שורש קיומו של העולם. כמו כן התורה היא תכלית הבריאה, כמאמרם ז"ל "בראשית - בשביל התורה שנקראת ראשית". אחרי מתן תורה אין מציאות של עניני רשות בעולם הכל חובה ומצוה או מניעה ואיסור הכל מסודר על פי התורה. במקביל מהווה הסדר מכשיר יעיל מאין כמוהו לניצול הזמן לתורה ולעבודה.

בספר תנועת המוסר (ח"א עמוד 132) בפרק המתאר את דרכי חינוכו של ר' זונדיל זצ"ל מסלנט נאמר: "מעיקרי חינוכו הם מידות המתינות מנוחת הנפש סדר ודרך ארץ שראה בהם תנאי ראשון לחיים יציבים ועקביים ולהשקפות מחושבות וקבועות. הוא היה אומר: 'אי הסדר גורם לבלבול הדעת והמבולבל במהלכו ובסידורו בדרך ארץ הנהו גם מבולבל בעבודת ה" הבלבול ואי הסדר אינם מתחילים דווקא מהדברים הגדולים אלא אף בענינים הפעוטים ביותר. מעמידה מרושלת, מהליכה בלתי קצובה, משרוך נעל שאינו קשור כהוגן או נוצה קלה הנמצאת על הבגד. מנהגו היה יום יום לרשום את סדר יומו מכל אשר עליו לעשות. ופעם ראו ברשימתו לערב החג בתוך שאר הדברים לנקות את הרבב מעל מעילו'. גם בספר 'מח ולב' מסופר על הגר"ח שמואלביץ' זצ"ל שהמושג סדר בדרכי הלימוד שלו היה מושג רחב, ולא הייתה דוגמא שתמחיש זאת יותר ממנו עצמו. בצד הסדר שהשליט במסה האדירה של ידיעת התורה שלו, שלט הסדר בכל הליכותיו ותנועותיו. לבושו היה מסודר, כתיבתו היתה מסודרת, ואף סדר יומו למי שמעמיק להתבונן בדרכו היה מאורגן ומתוכנן להפליא. גם בפרטים היומיומיים הקטנים שלט סדר מופתי אחד מתלמידיו היה אחוז התפעלות למראה האופן המסודר בו כתב ר' חיים גלוית דואר אותה שיגר למאן דהו. מראה הגלויה, עימודה ונקיונה היו מפליאים. הקפדה יתירה הקפיד אף על סידור הטפרים בארון אותם היה מסדר.

אותו הסדר, שהדגיש לנו ר' אהרן קוטלר שהוא הבסיס לקדושה, הוא יסוד פרשת במדבר, ולכן היא באה כהקדמה למתן תורה. שמכח מה שנשליט סדר פנימי וחיצוני בחיינו נזכה לקדושה אמיתית.

שבת שלום!

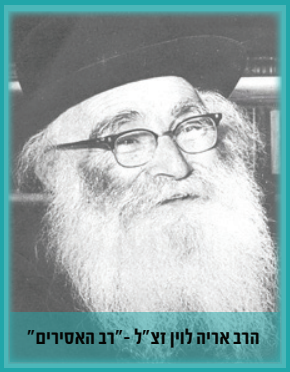
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

שנן ב' אמירות של חז"ל בעניין הוצאת ממונו של אדם על אכילות השבת- מחד נאמר "עשה שבת חול ואל תצטרך לבריות" ומאידך נאמר "לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע". רבות דנו הפוסקים מה החילוק בין האמירות.

על כך השיב ר' אריה במחברת חידושיו: "אין כאן סתירה! אם מוציא אתה כספים לכבודו של מקום - אזי "לוו עלי ואני פורע". אולם אם הכספים שאתה מוציא הם להנאתך בלבד- אזי "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות".

(איש צדיק היה עמוד 305)

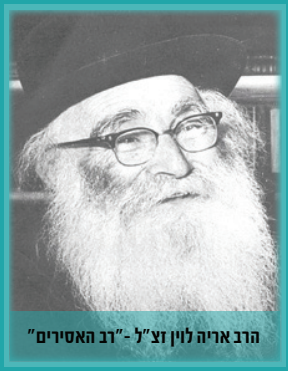
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בליל שישי הקרוב יחול ערב חג מתן תורתנו, לכן בשנה זו ששבת קודש סמוכה לחג השבועות, ופעמים שמתקשים אנו להכין כמות שתספיק לשני ימי החג ולשבת קודש או שיש קושי לאחסן במקרר כמות גדולה שכזו- יש דרך להכין מאכלי ביום טוב על מנת לאכלם בשבת על ידי 'עירוב תבשילין'. לשם כך אנו לוקחים בערב החג מאפה- כחלה ותבשיל כלשהו, ביצה, דג או בשר, מגביהים את המאפה והתבשיל בידיו ומברכים "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על מצות עירוב". לאחר מכן מוסיפים "בדין עירובא יהא שרי לנא לאפויי ולבשולי ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת", או לחילופין לומר בעברית "בעירוב זה יהיה מותר לנו לאפות, לבשל, להדליק נר ולעשות כל צרכינו מיום-טוב לשבת". תוכן האמירה היא שכבר התחלנו להכין את צרכי השבת שאחר החג בערב יום טוב, ועל כן יהא מותר לנו לבשל ולאפות ביום טוב ככל רצוננו, ומה שיוותר יהא עבור השבת שתבוא אחר החג. לאחר מכן ניתן לשים את התבשיל במקרר. לאחר שסיימנו את הבישולים והאפייה שרצינו לעשות בחג לקראת השבת מותר לאכול את המאפה והתבשיל שבהם עשינו את העירוב, אולם נהגו להשאיר אותם לסעודת שחרית או לסעודה שלישית בשבת. מכח עירוב התבשילין הותר גם להדליק נרות שבת קודש בתוך החג, וכן לנקות את הכלים לקראת השבת, לכן גם אדם שאינו זקוק לבשל בחג לקראת השבת צריך לעשות עירוב תבשילין.

יש הנוהגים בליל שבועות להתפלל ערבית קודם צאת הכוכבים, ויש לדעת שהדבר מותר. אף שהט"ז נקט שמה שנאמר "שבע שבתות תמימות" הוא לגבי התפילה, רוב הפוסקים פסקו שהוא לגבי הקידוש- שיש לאמרו דווקא אחר צאת הכוכבים, אך את התפילה ניתן לערוך קודם לכן. ובוודאי שמי שקורא קריאת שמע קודם צאת הכוכבים צריך לשוב לקראה לאחר מכן, ובמיוחד יש לתת את הדעת על עניין זה בליל שבועות שבו לא ישנים ואין קוראים קריאת שמע על המיטה.

הנשים מדליקות נרות בברכת "להדליק נר של יום טוב". יש המברכות לאחר מכן "שהחיינו" ויש המכוונות לצאת בברכת הבעל בקידוש. אמנם הנוהגות לברך בעצמן לא יענו "אמן" אחר ברכת הבעל, משום שמפסיקות בין ברכת הקידוש לשתייה. כבכל יום טוב בנות אשכנז מברכות ולאחר מכן מדליקות, כפי שנוהגות בנות ספרד בכל ימות השנה, משום שאין בקבלת קדושת החג בברכתן בכדי לאסור עליהן להדליק את הנרות. ואף הנשים שנוהגות ביום-טוב להדליק קודם כניסתו, שלא כמנהג ירושלים, צריכות

המשך בעמוד הבא

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בחג זה להדליק דווקא אחר כניסתו. שכן אין מועדו של חג השבועות מוזכר בתורה, וכדי לקיימו יש לסיים את ספירת מ"ט הימים, ואף שהנשים לא סופרות עליהן להמתין עד אחר צאת הכוכבים. ולכן יש להן להיזהר שאחר שהדליקו את הנרות לא יכבו את הגפרור, משום שיש איסור כיבוי גם ביום-טוב, אלא יתנו לאדם העומד לידן או יניח על גבי כלי כך שיכבה מאליו.

בסיום החג ידליקו הנשים נרות שבת כדין קודם השקיעה (19:41), ומן הראוי להקדים לשעת כניסת השבת הכתובה בלוחות, כדי שלא יגיעו לחשש חילול שבת, אף שבזה ממעטות מקדושת החג, שקדושת השבת גדולה מקדושת החג. וגם אז ייזהרו שלא לכבות את הגפרור שבידן. ולשם הדלקה זו יש להשאיר מליל יום-טוב 'נר נשמה' על מנת שיוכלו להעביר אש להדלקת נרות השבת.

בליל שבועות רבים נוהגים להישאר ערים ולערוך 'תיקון ליל שבועות'. יש הנוהגים לומר את נוסח התיקון ויש שלומדים תורה במקום ונושא שליבם חפץ. לניעור בלילה יש דינים מיוחדים בדיני הנהגות השחר:

נטילת ידיים- נוטל ידיו בעלות השחר ג' פעמים לסירוגין. אולם בשונה מהקם משנתו, שיש על ידיו רוח רעה, יכול הניעור בלילה לגעת קודם הנטילה במאכלים וללכת ד' אמות. אמנם מי שישן אף חצי שעה בלבד במהלך הלילה לא יכול להקל בדברים אלו. לגבי הברכה על הנטילה נחלקו הפוסקים. לדעת המשנה ברורה מברכים על הנטילה באם קודם לכן התפנה, שאז מצטרפת סברת הנקיות לתפילה. אך לדעת האדמו"ר הזקן אין מברך הניעור בלילה על הנטילה, אלא צריך לשמוע מאדם אחר ולענות אחריו 'אמן'. לכן מהנכון לשמוע ברכה זו מאדם אחר.

ברכות השחר- יש ספק בין הפוסקים האם יברך ברכת 'אלהי נשמה' ו'המעביר שינה מעיני'. פסק המשנה ברורה שישמע ברכות אלה מאדם אחר שישן במהלך הלילה ויענה אחריו 'אמן'. אך את שאר ברכות השחר מ'הנותן לשכוי' ועד 'הנותן ליעף כח' מברך הניעור בלילה. לגבי זמן הברכות נחלקו הפוסקים. יש אומרים שניתן לברכם כבר מחצות הלילה, ויש שנקטו שאין לברכם עד עלות השחר.

כל האמור הוא לגבי מי שלא ישן שיעור של 'שישים נשימות', שהישן שיעור זה נחשב כישן בלילה ויכול לברך את כל ברכות השחר בעצמו. נחלקו הפוסקים בשיעור זה מחלוקת קיצונית ביותר; האם הוא

המשך בעמוד הבא

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

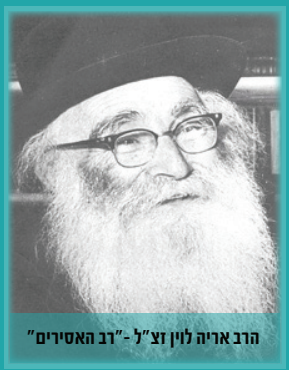
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

שלוש דקות, חצי שעה או שלוש שעות. להלכה אנו פוסקים ששיעור זה הוא חצי שעה, והישן חצי שעה בלילה נחשב כישן בלילה לעניין ברכות השחר.

ברכות התורה- יש מן הפוסקים שכתבו שאם ישן במהלך היום שלפני, אף שלא ישן בלילה- יברך אותן כסדרן. אך המשנה ברורה החמיר והצריך לשמען מאחר, וכך נכון לנהוג. אך ברכות התורה שונות מברכות השחר, שבהן די בתנומה קלה במהלך הלילה עד עלות השחר כדי לחייב לברך אותן אחר עלות השחר.

ברכת ציצית- אין לברך על הציצית (טלית קטן) בבוקר כיוון שהיה לבוש בה כל הלילה, אלא יכוון לפטור אותה בברכתו על הטלית בשעה שמתעטף.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

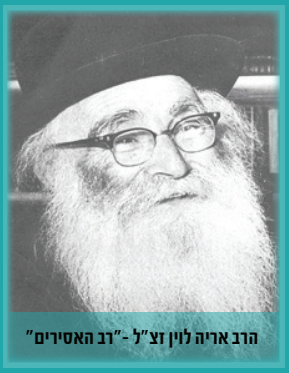

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם בברכת המזון על סעודה רביעית שאוכלים בצאת שבת אומרים "מגדיל ישועות מלכו" או "מגדול"?

תשובה | המנהג לומר "מגדול". מקור החילוק בין האמירות נמצא באבודרהם. ר' יעקב אפשטיין, בעל 'תורה תמימה', רצה לומר שמדובר בטעות של תלמיד טועה שראה את האותיות ש-ב שבדברי האבודרהם ובמקום לפתוח אותם כציון המקור 'שמואל ב' ששם נאמר "מגדיל", הוא פתח 'שבת'. אבל זו ודאי טעות. שכן החלוקה של שמואל א ושמואל ב היא חלוקה של הנוצרים ימ"ש, כחלק ממחלוקתם עם גדולי ישראל הם חילקו את התנ"ך לפרקים וחלוקות על פי דעתם. ומזה הגיעה החלוקה של מלכים ושמואל. החלוקה מופיעה לראשונה בשנת רנ"ז, ואילו האבודרהם יצא בשנת רנ"ב. ולכן יש חלוקה, ובסעודה רביעית כאמור אומרים "מגדול" כבשבת.

שאלה | האם מותר לעשות רשימה בערב שבת וחג בה מופיעים המאכלים שאותם עליי להוציא בכל סעודה?

תשובה | אם הרשימה נועדה לסדר כדי לדעת מה סדר ההגשה הדבר מותר. אבל אם הרשימה נועדה לבדוק שכל המאכלים נמצאים על השולחן והוגשו כראוי הדבר אסור, משום חשש של מחיקה וכתיבה. אנו חוששים שאדם יבוא לסמן 'וי' או 'איקס' על מה שהוגש או לא הוגש. אבל אם אין זו רשימה שעל בסיסה אני בודק, אלא רשימה לקראת ההגשה זה מותר.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il